

scholarly views about pupils and informal schooling? The book's introduction gives a presentation of the content of each chapter but not a summarising comment about the new, general knowledge this pupil-controlled and informal perspective has resulted in. This is a fascinating and complex subject and it would be interesting to read more about how this method differs from a more traditional study based on protocols, rolls, catechetical examination registers etc. As a historian of the old, knowledge-realism school, I wonder: Will future research always conclude that "everything is complex and full of contradictions and ambivalences"? I would also have liked to see the issues of power and hierarchies more explicitly focused in the book – although I am aware of course that education and its need for discipline is always something that meets counter-power, rebellious emotions and new discourses and that this is what this book has wanted to capture. But the category of "pupils" is surely not a uniform group with the same rights, resources and voices? This aspect could have been problematised even more.

Christina Florin
Stockholm University
Email: christina.florin@historia.su.se

Karen E. Andreasen, Mette Buchardt, Annette Rasmussen & Christian Ydesen (eds.)

Test og prøvelser: Oprindelse, udvikling, aktualitet

Aalborg: Aalborg Universitetsforlag
2015, 304 pp.

En amerikansk bok om kunskapsmätning från 1950-talet inleds på följande vis:

From birth to death almost every aspect of our daily lives is touched by measurement in its numerous forms. At birth the record of that important event is carefully made according to the nurse's watch. During the next few days measurements of the baby's weight and temperature are part of the daily routine of the hospital. Ever afterward, whether in school or outside, watches, clocks, balances, thermometers, money systems, and other forms of measurement play prominent roles in the life of every human being.

Ross & Stanley, 1954, s. 3

Systematisk bedömning av individers förmågor, kunskaper och kompetenser tillhör det moderna samhällets tydliga kännetecknen. Utbildningsväsendet kanske mer än något annat har gjort bedömning till signum för hela sin verksamhet. Isaacs (2010) visade till exempel att engelska barn genomgick 105 externa formella bedömningar i skolan (dvs. utöver lärarnas bedömningar) till det att de fyllt 18. I vilken utsträckning bedömning sker och vilka olika tester och prov som används varierar dock mellan länder. Därför är det viktigt med nationella, historiska och kulturella perspektiv på text och bedömning, men även jämförande. I antologin *Test og prøvelser: Oprindelse, udvikling, aktualitet* beskrivs omsorgsfullt tolv olika sammanhang för testning och bedömning i en dansk kontext. Därtill beskrivs i två av dessa artiklar även de internationella PISA-testen. Fokus ligger på nutida test- och bedömningspraktiker men flera av kapitlen har gedigna historiska bakgrundsavsnitt. Några kapitlen är främst samtida och bygger på etnografiska studier och eller intervjuer. Syftet med boken är att genom bredd och fördjupning bidra till en diskussion om "nutidens udbredte testpraktisser" (s. 13). Även om boken har en bred ansats är den tydlig i sina avgränsningar. Det handlar exempelvis inte om lärares egna prov eller om examina-

tioner som sker vid slutet av en utbildning, utan test och prov avser de mätningar och utvärderingar som sker vid antagningen eller undervägs genom utbildningen och även i arbetslivet (kapitel 11 och 12). Vidare är det inte alla former av test som studeras, utan främst de som avser identifieringen av *normalitet*, *avvikelse* och *talang* – tre aspekter vilka också utgör strukturen för bokens tre delar. Parentetiskt sagt kan man undra lite över bokens framsidesbild som är en figur från ett Rorschach test, vilket är ett kognitivt personlighetstest som inte behandlas i boken.

Den första delen av antologin visar på olika aspekter av test och normalitet där vi exempelvis kan läsa om framväxten av nationella prov i Danmark eller om utvecklingen av de danska skolmognadsproven. Även om boken genomgående utgår från det danska exemplet är det för den som är bevandrad i någon av de andra nordiska ländernas test och bedömningskulturer intressant att ta del av dessa beskrivningar. Nationella test har i Sverige nära nog en 50 år längre historia och upplevs lätt som något helt naturligt. Att då läsa om de gränsdragningsproblem, och det partiella motstånd som skett vid dess införande i Danmark, ger tankeväckande perspektiv på ”de uintenderede merbetydninger, som testene har i forhold til elevernas opæksomhed, hvorvidt de nu fremstår som dygtige eller ikkedygtige i sammenligning med resten af landet” (s. 45). Det intressanta här är att det inte bara är barnet och dess prestationer som kan betraktas som normala eller ej, utan på sikt kan hela förfarandet med normalitetsgranskningen uppfattas som något normalt. Det sätt på vilket skolan ”måste” fungera. Därför är den typen av beskrivningar ”av införandet av någonting nytt” som vi finner i bokens först del så värdefulla.

Om den första delen handlar om vad ett barn normalt sett ska kunna, vare sig del gäller ämneskunskaper i naturvetenskap eller betraktat utifrån PISA, handlar den andra delen om att upptäcka *avvikelser*. För att knyta an till det inledande citatet av Ross & Stanley beskrivs här exempelvis de språkstester som nyligen införts för 3-åringar i Danmark och hur den språksyn som finns i dessa tester skapar ramar för synen på språk men också för hur pedagogerna interagerar med barnen. Ambitionen är förstås välvillig, att tidigt identifiera de som behöver stöd, men

forskarna frågar sig vad det finns för stöd i forskningen för att denna välvilja verkligen är till barnens bästa (s. 137). Ett annat kapitel handlar om ”PISA-Etnisk”, en valfri möjlighet att ta med fler elever med utländsk bakgrund i urvalet till PISA-testen än vad som annars sker, för att få en bild av hur just denna ”grupp” presterar i landet. Författarna menar att den här typen av studier skapar en kulturalisering av t.ex. tvåspråkiga elever utifrån en instrumentell syn på språk. Ambitionen att mäta språklig korrekthet gör denna grupp mer till avvikare än lyfter fram deras potential såsom tvåspråkiga för samhället (s. 159-161). I grunden för testning av avvikelser ligger en uppfattning om det går att finna en neutral måttstock för att mäta intelligens och att denna har betydelse för selektion eller åtgärder. I kapitel 7 beskrivs intelligensbegreppet ”resa” genom den danska skolhistorien och även om synen på intelligens ändrat karaktär från Binets och Simons första tester till Gardners mer multidimensionella syn på intelligens, handlar det till syvende og sist om något ”man enten har eller ikke har” (s. 178). En annan tydlig historisk utveckling är att ansvar för att identifiera vilken intelligens man har, förskjutits från en yttre värdering till en inre självvärdering. Vi kanske kan tala om en utveckling från utsortering till självsortering – det vill säga, en individualiserad differentierings och kategoriseringspraxis (s. 180ff).

I den tredje och sista delen ligger fokus på identifikationen av talang inom idrottsrörelsen och flygvapnet samt av andra personliga värdefulla egenskaper inom studie- vägledning och arbetsliv. En tydlig historisk utveckling inom såväl idrottsrörelsen som inom flygvapnet är, att där man tidigare sökt efter talang betraktas talang nu som något som går att utveckla (*talentsøgning vs talentudvikling*, s. 222). Detta får också betydelse för testanvändningen. Där testare tidigare sökt intelligens söker de nu efter kompetenser som kan utvecklas. Inom flygvapnet har det bland annat betytt att intelligenstesterna får en allt mindre betydelse, medan man tittar allt mer på vilken tidigare utbildning de potentiella adelterna har (s. 256). Detta avspeglar också en epistemologisk förskjutning inom mätvetenskaperna där vi inte längre primärt söker efter objektiva mätbara egenskaper utan konstruerar items (constructs) som är matchade med de samhälleliga behov av kunskap och kompetens

som identifierats. Detta pekar i riktning mot en språklig förståelse för vilka vi är och kan bli och att kunskap och kompetens inte längre är bundna till biologiska egenskaper. Detta syns inte minst in moderna arbetslivstester, vilka symptomatiskt allt mer också kallas personlighetsanalys snarare än personlighetstest. Dessa analyser är ett av många möjliga verktyg arbetsgivare kan använda jämte andra verktyg som samtal och observationer.

Genom olika pusselbitar lägger boken fram en bred bild kring test och prövning med en vidare historisk perspektivering för några av dessa bitar. Det är mer en beskrivande bok om nutida tester i Danmark än en historisk analys om testningens utveckling och förändring. Boken kan mycket väl fylla en vitkig funktion inom dansk lärarutbildning och fortbildning. Redaktörerna hade dock chansen till flera intressanta analyser om de valt att diskutera de olika kapitlen visavi varandra i ett avslutande kapitel. Det hade varit fullt möjligt att åstadkomma synteser kring några huvudteman, som testernas relation till vetenskapens epistemologiska utveckling samt till övergripande drag i det västerländska samhällets modernisering. Det hade i ett sådant kapitel varit möjligt att kontextualisera det som sker i Danmark med några enkla utblickar till det som skett i de övriga nordiska länderna på senare tid och lyfta fram såväl förvånande på likheter som skillnader. I en sådan analys hade det också varit spännande med en reflektion över vad det är som gör att vi som pedagoger och utbildningsvetenskapliga forskare så gärna numera problematiserar den här typen av externa prov. I de (få) kapitel som drivs av en starkare teoretisk inramning är det som oftast Foucault som inspirerat författarens kritiska reflektioner. Test och prov framstår som en välviljans tyranni, med oavsiktliga negativa konsekvenser för individens självuppfattning. Men vad är det som gör att utbildningsvetenskaplig forskning gärna intar detta kritiska perspektiv, som vi inte lika ofta finner i psykologers eller ekonomers analys av mätningarnas effekter där det snarare är mer problematiska att inte veta än att veta? För att få svar på det behöver vi närmare studera de olika disciplinernas teoretiska grundvalar och epistemologiska logik. Det är delvis en annan bok även om något mer av kritisk självreflektion hade rymts också i boken *Test och prövelser* –

Oprindelse, udvikling, aktualitet. Helt tydligt framgår dock att test är en väldigt centralt och stor apparat inom utbildningssystemet och vidareutbildningen i arbetslivet.

Referenser

- Isaacs, T. "Educational assessment in England – Assessment in Education: Principles." *Policy & Practice* 17, no. 3 (2010).
- Ross, C. C. & Stanley, J. C. *Measurement in today's schools*. New York: Prentice-Hall, 1954.

Christian Lundahl
Örebro universitet
Email: christian.lundahl@oru.se